

« قواعد درس ششم » : المَعَالِمُ الْخَلَابَةُ :

❖ إعرابُ أجزاءِ الجُملةِ الفعليةِ و الاسميّةِ :

برای تشخیص صحیح نقش و جایگاه کلمات در « جمله » نیاز است که اعراب (حرکات و علامت آخر) آنها را بدانیم.

❑ **تعریف اعراب :** به حرکات و علامت های انتهای کلمه در عبارات « اعراب » گفته می شود. که یکی از ویژگی های بارز کلمات در زبان عربی محسوب می شود. کلمات از نظر پذیرش حرکات و علامت آخرشان یا عدم پذیرش این قابلیت به دو دسته تقسیم می شوند :

(۱) **کلمات معرب :** به کلماتی که حرکت حرف آخرشان یا علامت انتهای آنها با توجه به نقش و جایگاهی که در جمله می گیرند، **تغییر می کند** « **مُعَرَّب** » گفته می شود. (بیشتر اسم ها مُعَرَّبند) مثال : کلمه ی « الله » در جملات زیر :

(۱) و **اللهُ يَعْلَمُ مَا فِي قُلُوبِهِمْ** : اللهُ مبتدا و مرفوع و **اسْتَغْفِرُوا اللهَ** : اللهُ مفعول م منصوب بسم **اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ** : اللهُ مضاف الیه و مجرور

(۲) **کلمات مبنی :** به کلماتی که حرکت حرف آخرشان یا علامت آخرشان با توجه به نقش و جایگاهی که در جمله می گیرند، **تغییر نمی کند** « **مَبْنِي** » گفته می شود.

❑ **کلمات مبنی در زبان عربی عبارتند از :**

(۱) **مبنی در اسم ها :**

۱- **کلیه ضمائر** (منفصل و متصل ؛ هُوَ - هُما ... نحنُ / شناسه ها در فعلها : يَذْهَبُونَ : ضمير واو / و ضمائر : هُ - هُما - هُم ... -ى -نا)

۲) **اسم های اشاره :** هذا - ذلكَ - هؤَلاءِ - أولئك و

۳) **اسامی استفهامی :** مَنْ - ما - كَيْفَ - مَتَى - ماذا - أَيْنَ و

۴) **اسم های موصول :** مَنْ - ما - الّذِي - الّتي - الّذِينَ - الّلاتِي و

(۲) **مبنی در فعل ها :**

(۱) **کلیه صیغه های فعل ماضی :** (مجرد و مزید)

(۲) **۶ صیغه ی فعل امر حاضر :** (مجرد و مزید)

(۳) **دو صیغه ی جمع مؤنث غائب و مخاطب (للغائبات - للمخاطبات) :** از فعل مضارع و آنچه که از این دو صیغه ساخته می شود. (مستقبل - مجزوم - منصوب و ...)

[**بقیه اسم ها و فعلها در زبان عربی مُعَرَّب محسوب می شوند**]

(۳) **مبنی در حروف :**

همه حروف در زبان عربی مبنی هستند : (**فِي - بِ - مِنْ - إِلَى - عَلَى - ال - فَ - عَن - أَنْ - لَنْ - ثُمَّ - لَمْ - لا و ...**)

❖ **کلمات معربی که در جمله نقش می گیرند با توجه به نقش خود، حرکت حرف آخر یا ظاهرشان تغییراتی می کند، که به این تغییرات « اعراب » می گویند.**

اعراب دارای چهار حالت است : (۱) رفع (۲) نصب (۳) جَرّ (۴) جَزْم

❑ **نکته :** اصطلاح « **رفع و نصب** » بین اسم و فعلها مشترک است. ولی اصطلاح « **جَرّ** » فقط مخصوص اسمها و اصطلاح « **جَزْم** » فقط مخصوص فعلهاست.

❖ **اعراب رفع و علائم آن :** « **رُ - رُ - رُ** / **انِ** در اسم مثنی / **ون** در اسم جمع مذکر سالم » است. مانند : **الكاتبُ - كاتبٌ - الكاتبان - الكاتبون.**

❖ **اعراب نصب و علائم آن :** « **رَ - رَ - رَ** / **ينِ** در اسم مثنی / **يينَ** در اسم جمع مذکر سالم » است. مانند : **الكاتبِ - كاتباً - الكاتبين - الكاتبين.**

❖ **اعراب جَرّ و علائم آن :** « **رِ - رِ - رِ** / **ينِ** در اسم مثنی / **يينَ** در اسم جمع مذکر سالم » است. مانند : **الكاتبِ - كاتبٍ - الكاتبين - الكاتبين.**

❖ **اعراب جَزْم و علامت آن :** « **رُ - رُ - رُ** » است . مانند : **لا تَكْتُبُ - لم تَنْظُرْ - لَأَجْلِسُ و ...** . [**این اصطلاح مخصوص فعلهای مضارع و مجزوم می باشد**]

❑ **کلمه ی دارای اعراب رفع را « مرفوع » و دارای اعراب نصب را « منصوب » و دارای اعراب جَرّ را « مجرور » و دارای اعراب جزم را « مجزوم » می نامند.**

چند مثال :

- لا تَكْتُبُ شَيْئاً عَلَى الْآثَارِ التَّارِيخِيَّةِ : - لا تَكْتُبُ : فعل مضارع نهي و مجزوم
 - شَيْئاً : مفعول و منصوب - الْآثَارِ : مجرور بحرف جرّ و مجرور
 - قَرَأَ الطَّالِبُ الْمُجِدُّ قَصِيدَةً رَائِعَةً : - الطَّالِبُ : فاعل و مرفوع
 - قَصِيدَةً : مفعول و منصوب

نکته ۱ : دقت کنید که تاکنون با نقش‌های ؛ « فاعل - مفعول - مبتدا - خبر - مضاف الیه - مجرور بحرف جرّ » آشنا شده‌ایم.

اکنون با اعراب آنها آشنا می‌شویم. این نقش‌ها هنگامی که از « اسم‌های معرب » باشند این اعراب را به خود می‌گیرند :

- فاعل و مبتدا و خبر ← همواره « مرفوع » اند. « مرفوع ، مرفوع ، مرفوع / مرفوع در اسم مثنوی / مرفوع در اسم جمع مذکر سالم » است.

- مجرور بحرف جرّ و مضاف الیه ← همواره « مجرور » اند. « مجرور ، مجرور ، مجرور / مجرور در اسم مثنوی / مجرور در اسم جمع مذکر سالم » است.

- مفعول ← همواره « منصوب » است. « منصوب ، منصوب ، منصوب / منصوب در اسم مثنوی / منصوب در اسم جمع مذکر سالم » است. مثال :

- ﴿ وَ لَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الْأَحْزَابَ قَالُوا هَذَا مَا وَعَدَنَا اللَّهُ ﴾ : المؤمنون : فاعل و مرفوع به واو الأحزاب : مفعول و منصوب الله : فاعل و مرفوع به ضمّه

- ثمرّة العلم إخلاص العمل : ثمرّة : مبتدا و مرفوع به ضمّه إخلاص : خبر و مرفوع به ضمّه العلم / العمل : مضاف الیه و مجرور به جرّ

- اللون البنفسجي لغرفة النوم مهدئ الأعصاب : اللون : مبتدا و مرفوع به ضمّه النوم / الأعصاب : مضاف الیه و مجرور به جرّ مهدئ : خبر و مرفوع به ضمّه

نکته ۲ : در اعراب « اسم‌های مبنی » کافی است که بعد از ذکر نقش آن‌ها بگوییم : برای مثال « فاعل و مبنی »

و در اعراب فعل‌ها، یعنی زمانی که فعلی (اعم از معرب یا مبنی) در جمله نقش بگیرد (مثلاً خبر)، تغییری در ظاهر آن مشاهده نمی‌شود و

فقط نقش مورد نظر را می‌گوییم. مثال : هم يذهبون : - هم : مبتدا و مبنی - يذهبون : خبر

- هؤلاء ذهبن : هؤلاء : مبتدا و مبنی - ذهبن : خبر و مبنی

نکته ۳ : خوب است با دو نقش دیگر آشنا شویم ؛

(۱) مضاف الیه : که اعراب آن همواره مجرور است (انواع جرّ ؛ مرفوع ، مرفوع ، مرفوع در اسم مثنوی ، مرفوع در اسم جمع مذکر سالم)

(۲) صفت : کلمه‌ای است که اسم ما قبل از خود را (موصوف) توصیف می‌کند. که در موارد زیر تابع موصوف خود است :

- در جنس / - در تعداد / - در معرفه و نکره بودن / - در اعراب ؛ مثال : اللون الأبيض الولد الصغير الطلاب المجتهدون الطالبات النشيطات

✓ لازم به ذکر است که صفت از نظر اعراب، از اصل اعراب موصوف خود تبعیت می‌کند (مرفوع بودن - منصوب بودن - مجرور بودن)، نه از ظاهر آن.

مثال : - ذهب الطلاب المجدون إلى المدرسة! ؛ الطلاب : فاعل و مرفوع به ضمّه / المجدون : صفت و بالتبعیه و مرفوع به واو

- رضا الله في رضا الوالدين! ؛ الله : مضاف الیه و مجرور / الوالدين : مضاف الیه و مجرور به ی

محل یادداشت نکات

Telegram: @Arabicfadaei ↔ تلگرام

♦ تمرین (۱) : محلّ اعرابی کلمات مشخص شده را تعیین کنید :

- ۱) مدير المدرسة واقف امام الإصطفاف الصباحي ! :
- ۲) قرأ الطالب المُجدُّ قصيدةً رائعةً ! :
- ۳) أغلقَ العُمالُ بابَ المَصنَعِ أمس ! :
- ۴) لا يُصدِّقُ العاقلُ قولَ الَّذي يكذبُ كثيراً ! :
- ۵) الطُّلابُ المؤدِّبونَ مُحترمونَ عندَ مُعلِّمِهِم ! :
- ۶) جَعَلَ اللهُ الكعبةَ البيتَ الحرامَ قياماً للنَّاسِ ! :
- ۷) اشترى أبي لأختي الصَّغيرِ أساورَ مِن ذهبٍ ! :
- ۸) طالبةُ المدرسة تنصُرُ صديقاتها للإمتحاناتِ الدَّرَاسِيَّةِ ! :
- ۹) نحنُ لا ننسى هذه الأشجارَ الباسقةَ :
- ۱۰) أولئك المُعلِّمونَ يُدرِّسونَ العَرَبِيَّةَ بِشكَلٍ جَديدٍ ! :
- ۱۱) سألَ سعيدٌ صديقَهُ عن سببِ وقوفِهِ ! :
- ۱۲) أنتمُ عَطَرْتُم نَفْسَكُم لإقامةِ الصَّلَاةِ ! :
- ۱۳) النَّاسُ يَتعرَّفونَ أَصْدِقائِهِم عند الشَّدائدِ ! :
- ۱۴) نحنُ تَحَمَلْنَا صُعبَةَ الحِياةِ لذكرِ اللهِ ! :
- ۱۵) المُعلِّمونَ المُجتهدونَ أَجَلَسُوا الطُّلابَ في مَكانِهِم ! :
- ۱۶) و أدخلني برحمتك في عبادك الصَّالِحِينَ ! :
- ۱۷) لَدِينَا زَميلٌ زكيٌّ جداً قَفَرَ مِنَ الصَّفِّ الأوَّلِ إلى الصَّفِّ الثَّالثِ ! :
- ۱۸) أرسَلَ رَجُلٌ والدَهُ إلى خارجِ المَدينَةِ لكسبِ التَّجارِبِ ! :
- ۱۹) يكتسِبُ الإنسانُ التَّجارِبَ العَديدةَ من عَمَلِ الحَيَواناتِ ! :
- ۲۰) نحنُ نُساعِدُ والدنَا في قَطيْعِ الأَعشابِ ! :
- ۲۱) نباتاتٌ مُفيدَةٌ للمُعَالَجَةِ نَسْتفيدُ مِنْها كدواءٍ مُفيدٍ ! :
- ۲۲) الغواصُّونَ يَكتشفونَ عَجائبَ كَثيرَةً تحتِ الماءِ ! :
- ۲۳) أشجَعُ أخِي الصَّغيرِ في المَلعَبِ ! :
- ۲۴) تَضربُ الدِّلافِينُ سَمَكَةَ القَرشِ بأنوفِها الحادَةِ ! :
- ۲۵) هذانِ التِّلْمِيذانِ يَكتَبانِ تمارينَهُما في مَكتَبَةِ المَدْرَسَةِ ! :
- ۲۶) هَل سَتَكْتِيبُينَ دَروسَكَ في أَيامِ الأَسبوعِ القادِمِ ! :
- ۲۷) هذهِ الرِّياحُ الشَّدِيدَةُ تَسحَبُ الأشجارَ إلى السَّماءِ بِقُوَّةٍ ! :
- ۲۸) الإسلامُ يَحترمُ الأديانَ الإلهيَّةَ دائِماً ! :
- ۲۹) أنتِ تَشاهدُ سَقوطَ الأسماكِ مِنَ السَّماءِ ! :
- ۳۰) حَيَّرتِ ظاهِرَةً مَطَرِ السَّمَكِ النَّاسَ سنواتٍ طويلاً ! :
- ۳۱) أَجَعَلُ العِزَّةَ الكَثيرَةَ في الصَّدقِ ! :
- ۳۲) القِطُّ يَلعِقُ جُرْحَهُ عِدَّةَ مرَّاتٍ ! :
- ۳۳) ما قَسَمَ اللهُ لِلعبادِ شَيْئاً أَفضَلَ مِنَ العَقْلِ ! :

محل یادداشت نکات

تلگرام ↔ @Arabicfadaei

تلگرام ↔ @Arabicfadaei